

PERSONAKT

Senast uppdaterad
2025-12-17

Kod (☞ nr 1 = A.H.)

⌚ 258*

♠ 10*

Layout: A. Hellster, 2025

Av Anders Hellster (A.H.)	Namn Johan Johansson ¹
Projekt A.H. – Anor & närmare släkt (☞) Stenliden (♠)	Titel/sysselsättning jämte hemvist/tjänsteort Åbo i Åsen Ödegården (1/4 mtl fr), Ås sn (Vg). Han kallades omväxlande vid namnformerna Johan, Jan och Jean.

Födelse ²

Född	Hemort	Kommentar	
Fader Johan Frisk [nämnd 1685–1708]; skalmejblåsare, bosatt i Nästegården, Sals sn (Vg).	Kod, med bock för akt 516*	Moder Elin Davidsdotter, ★166(8), +1744; hustru.	Kod, med bock för akt 517*
Övrigt Ursprunget härleds genom system Elsa Stina Johansdotter Frisk som, när hon blivit änka efter klockaren Anders Starin i Vänersborg, flyttade in hos Johan Johansson. Hennes efternamn antyder att fadern hette Johan Frisk och att modern hette Elin Davidsdotter framgår av Tengene db. Utifrån dessa namn kan vi identifiera föräldrarna med en närboende skalmejblåsare och hans hustru. Syskon: (b') Nn [Johansdotter]; (C') Lars Johansson, ★170(2), +1762; (d') Elsa Stina Johansdotter Frisk, ★170(4), +176(8). Åldersordningen osäker. Se vidare i vederbörliga personakter.			

Äktenskap

MAKE/MAKA Kerstin Olofsdotter ³		Titel/sysselsättning m.m. Hustru		Kod, med bock för akt 259*
Född 171(0) ⁴	Hemort		Kommentar Födelseår beräknat från ålder i db	
Fader Olof (möjligen Eriksson och åbo i		Kod, med bock för akt 518*	Moder Elin	Kod, med bock för akt 519*
Lanna Storegård, Ås sn, i början av 1700-talet).				
Övrigt Föräldrarnas förnamn postumt kända genom Kerstin Olofsdotters dödsnotis. Fullt möjligt var hon identisk med den Kerstin vilken nämns som syster (»S:r«) till ogifte åbon Olof (drängen) i Lanna Storegård, Ås sn, åren före »Jan Janssons« uppdykande där 1737 (jfr nedan under <i>Ytterligare biografisk information</i> om maken). Jan Jansson tog över Olofs fjärding i Storegården, den andra i mantalslängden. Olof nämns på samma plats från och med 1724, då han förestod bruket med sin mor. Före 1733 skrevs han med tillnamnet Olofsson och fadern torde därför varit gifte mannen Olof Eriksson, som förestod gården under 1700-talets början och ännu var dess brukare vid mantalsskrivningen 1723. Förutom Kerstin hade Olof Olofsson syskonen Erik (nämnd i mtl 1729) och Sven (mtl 1730—1734). Modern levde ännu i december 1732. ⁵				
Död 1 juni 1774 ⁶	Hemort Ås sn (Vg)		Begravning 5/6	
Orsak/omständighet Rötfeber		Ålder »64«	Kommentar »Bonde Hustru i Ödegården« (egentligen änka).	
Övrigt Bouppteckning upprättades 7/7 1774. Till egendomen hörde två bruna hästar för 50 resp. 45 Dr, 1 oxe, 1 stut, 3 kor, 5 får med lamm, 5 får utan lamm, 1 sugga med 4 grisar, 2 ungsvin och 4 gäss med 18 ungar. Utsädet bestod av 1/2 skäppa (skp) vete, 1 1/2 skp råg, 2 1/2 skp ärter, 10 skp korn, 8 skp blandkorn och 36 skp havre. Totalt värderades egendomen till 478 Dr, 28 mk, medan gälden uppgick till 403 Dr, 16 mk. Bland tillgångarna nämndes »Brollops kost för son Oluf och doter Elin« samt beloppet 40 Dr, en summa som inte passar in i sammanräkningen av övriga värden. Förklaring saknas till vad denna post handlade om. <i>Ytterligare biografisk information</i> Som änka bodde hon kvar i Åsen Ödegården, där hon fram till sin död hade sällskap av barnen Jonas, Anders och Maja. ⁷				

Frånfälle

Död 27 okt. 1765 ⁸	Hemort Ås sn (Vg)	Begravning
Orsak/omständighet	Ålder	Kommentar
Övrigt Åbo i Åsen Ödegården och kallad danneman. Bouppteckning upprättades 10/1 1766. Änkan uppgav boet i närvaro av myndige sonen Jonas. De omyndiga representerades av »faderbroderen« Mårten Larsson i Knipan, Tuns sn (på vilket sätt denne var en farbror är inte klarlagt). På gården fanns 2 hästar, en svart för 50 Dr och en blåsigt för 30 – vidare 3 kor, 2 kvigor, 2 oxar, 10 får, 2 suggor, 1 galt och 3 gäss. Spannmålsförrådet bestod av 2 skäppor (skp) vete, 4 skp råg, 54 skp korn, 24 skp blandkorn, 60 skp havre och 8 skp ärtor. Tillgångarnas totala värde var 895 Dr men boet hade också skulder på 408 Dr, 16 mk.		

Barn (Pil för forts. i tredje led, annars fyrkant – figuren fylld om personakt finns)

Signum	Namn	Födelse	Frånfälle	Forts./akt
A*	Olof Jansson	(?) 173(9), [Ås sn (Vg)]	(?) 19 nov. 1772, Flo sn	▷ Se nedan
B	Jonas Jansson	174(1), Ås sn (Vg)	10 maj 1815, Ås sn (Vg)	▷
c	Elin Johansdotter	174(4), [Ås sn (Vg)]	15 aug. 1774, Flo sn (Vg)	► 128*
D	Anders Jansson	10 aug. 1748, Ås sn (Vg)	1818, Ås sn (Vg)	▷
e	Maria »Maja« Jansdotter	10 juli 1759, Ås sn (Vg)	8 okt. 1837, Ås sn (Vg)	▷

Kommentar/övrigt

Referenser i resp. barns akt, därest upprättad. Angående Olof ska här bara förtydligas, att det helt klart fanns en son med detta namn, som hade egna barn.⁹ Av allt att döma var han därtill identisk med en i förtid avliden åbo i Stora Kampetorp, Flo socken, oaktat skrivelsen i moderns bouppteckning (se not 6), att hon »efter sig lemnat 5 barn, 3ne söner och 2ne döttrar«. Tolkningen att alla tre sönerna ännu levde vid Kerstin Olofsdotters frånfälle 1774 motsägs av att bara Jonas och Anders, samt svärsonen Anders Kampe, undertecknade bouppteckningen (dottern Maja stod under förmyndare).

Visserligen kan man hävda att Olofs barn borde nämnts med förmyndare om han var död, men med tanke på att ingen mindre än Jonas Jansson i Åsen Ödegården hade utsetts till förmyndare för Olof Janssons barn i Stora Kampetorp redan 9/2 1773 är det förklarligt att uppgiften förbisågs vid bouppteckningen i Åsen Ödegården 1774.¹⁰

Ytterligare biografisk information

Innan Johan Johansson med familj flyttade till Åsen Ödegården i Ås socken förefaller de ha bott i Lanna Storegård, en frälsegård i samma församling. Där fanns nämligen en Johan, hans hustru, en son Jonas och en dotter Elin vid 1763 års mantalsskrivning (18/10 1762), precis som i Åsen Ödegården året därpå. När namnen försvann från den ena platsen dök de upp på den andra. Att ana 258* hade bott i Ås socken före flytten till Ödegården förstår man av att barnen Jonas, Anders och Maja långt senare sades vara födda där.¹¹ Av en obruten serie mantalslängder att döma bodde samma åbo Johan i Storegårdens hushåll nr 2 alltsedan 1737, då han kallades Jan Jansson och var gift. Eventuellt var hustrun dotter i gården (se ovan). Det sista året – före den förmodade flytten till Ödegården – brukade man 1/2 mantal, annars en fjärding. En son Olof dök upp i mtl 1755 (skriven 18/10 1754) och sedan tillkom Jonas i mtl 1758 och Elin i mtl 1762.¹² När dessa tre barn först bokfördes i Storegårdens var de säkerligen tonåringar och deras åldrar motsvarar på ett ungefär de födelseår som går att beräkna för barnen till Johan Johansson i Ödegården. På sistnämnda plats skrevs sonen Anders upp första gången i mtl 1766 och yngsta dottern Maja i mtl 1772.¹³

För 1000 Dr smt köpte Johan Johansson 12/3 1763 av överjägmästaren Georg Zelow och dennes fru, en friherrinna Posse, besittningsrätten till 1/4 mantal av frälsehemmanet Åsen Ödegården, varefter han kom att bo de sista åren av sitt liv. Han förband sig även till ett »fullgiltigt dränge dagsvärke om weckan på egen kåst«. Dessutom skulle årlig ränta om 10 Dr smt erläggas på den helige Mikael's dag (29 september). Tre andra bönder tog över Ödegårdens övriga fjärdingar på samma villkor. Måhända försökte parterna i affären kringgå den ända fram till 1789 rådande regeln om att vanliga bönder inte fick köpa frälsejord. Mot slutet av 1700-talet började adeln själv ifrågasätta de högre ståndens ensamrätt till frälsejord, ett privilegium som gjorde det svårare att sälja mark till bra pris eftersom kretsen av möjliga köpare hölls så begränsad.¹⁴ Men trots uppbud och utfärdande av fastebrev blev inte Johan Johansson

riktig ägare och således nämndes inte denna fasta egendom i de kommande bouppteckningarna. Man kan undra hur lönsam affären egentligen var, men frälsejorden var i alla fall befriad från skatt till kronan.

Johan Johansson med familj var de enda av system Elsa Stina Johansdotter Frisks släktingar som hon fick varaktig hjälp av, sedan hon förlorat sin man i april 1763, för de åtog sig att sköta och försörja henne, liksom att ge henne en hederlig begravning. Som tack utsågs de till arvingar av hennes lösöre och det blev Kerstin Olofsdotter och barnen som i sinom tid fick ta över kvarlåtenskapen, eftersom Johan Johansson avlidit några år i förväg.¹⁵

Noter

0. Vid opaginerad källa anges eventuellt bildnr på www.arkivdigital.se (AD) eller <https://riksarkivet.se> (RA).
1. Död före den bevarade kyrkobokföringens startpunkt. Hemort, näringsfång och en del av familjebilden meddelas i bouppteckningarna (se nedan).
2. Åse AIa:34, »27/5 1769, § 97« (AD:1330–1340); FIIa:3, s. 529–531. Tengene C:2, s. 224. Jfr t.ex. Åse AIa:8 »20/10 1706, § 20« (AD:1110–1120).
3. Död kort efter den bevarade kyrkobokföringens startpunkt. Källorna ger ögonblicksbilder från hennes liv men obefintligt med referenser till ursprunget.
4. Flo F:1, s. 37.
5. Mtl Skarab 77, s. 584; 76, s. 575; 75, s. 528; 74, s. 612; 73, s. 565; 72, s. 551; 71, s. 551; 70, s. 562; 69, s. 598; 68, s. 604; 67, s. 567; 66, s. 564; 65, s. 701; 64, s. 1654; 63, s. 564; 62, s. 533–534; 61, s. 584; 60, s. 541, o.s.v. bakåt.
6. Flo F:1, s. 37. Åse FIIa:5, s. 131–134.
7. Mtl Skarab 86, s. 972; 87, s. 911; 88, s. 1448; 89, s. 718; 90, s. 786; 91, s. 989; 92, s. 1001; 93, s. 1133; 94, s. 1090.
8. Åse FIIa:3, s. 249–254.
9. Åse FIIa:6, s. 348 (nämner den framlidne Jonas Janssons skuld till »sin broder Olufs barn«).
10. Åse AIa:37, »Förmyndare Protocoll 9/2 1773, § 7« (AD:630).
11. Skarab landskont EIb:130, s. 668; EIb:132, s. 468. Ås AI:2, s. 41; AI:3, s. 29; AI:7, s. 30.
12. Mtl Skarab 77, s. 584; 78, s. 542; 79, s. 530; 80, s. 542; 81, s. 480; 82, s. 556; 83, s. 663. Skarab landskont EIIIa:52, s. 591/593; EIIIa:53, s. 556/570; EIIIa:54, s. 605; EIIIa:55, s. 594/596; EIIIa:56, s. 601; EIIIa:57, s. 587/591; EIIIa:58, s. 646/648; EIIIa:59, s. 682; EIIIa:60, s. 589; EIIIa:61, s. 625; EIIIa:62, s. 633/635; EIb:116, s. 600/606; EIb:118, s. 809; EIb:120, s. 655/657; EIb:122, s. 822; EIb:124, s. 629; EIb:126, s. 612; EIb:128, s. 643; EIb:130, s. 668.
13. Mtl Skarab 86, s. 972; 92, s. 1001.
14. Åse AIa:29 »Uppbud och inteckningar 17/10 1763, § 27« (AD:970); AIa:30, »Uppbud och inteckningar 29/10 1765, § 31« (AD:1920). Mtl Skarab 84, s. 468; 85, s. 964. Gadd, s. 202.
15. Mtl Älvsb 90, s. 688. Åse AIa:29, »Uppbud och inteckningar 27/10 1764, § 33« (AD:2800–2810); AIa:34, »27/5 1769, § 97« (AD:1330–1340).

Källor och litteratur

- Flo kyrkoarkiv (SE/GLA/13116). F:1 (db 1771–1816).
- Gadd, Carl-Johan. *Den agrara revolutionen 1700–1870* (tredje bandet av fem i *Det svenska jordbrukets historia*). Stockholm: Natur & Kultur, 2000.
- [Mtl Skarab =] Mantalslängder, Skaraborgs län (SE/RA/55203/55203.16). 60 (1721); 61 (1722); 62 (1723); 63 (1724); 64 (1725); 65 (1726); 66 (1727); 67 (1728); 68 (1729); 69 (1730); 70 (1731); 71 (1732); 72 (1733); 73 (1734); 74 (1735); 75 (1736); 76 (1737); 77 (1738); 78 (1739); 79 (1740); 80 (1741); 81 (1742); 82 (1743); 83 (1744); 86 (1766); 87 (1767); 88 (1768); 89 (1769); 90 (1770); 91 (1771); 92 (1772); 93 (1773); 94 (1774).
- [Mtl Älvsb =] Mantalslängder, Älvsborgs län (SE/RA/55203/55203.15). 90 (1764).
- [Skarab landskont =] Skaraborgs läns landskontor (SE/GLA/12599). EIb:116 (mtl 1756); EIb:118 (mtl 1757); EIb:120 (mtl 1758); EIb:122 (mtl 1759); EIb:124 (mtl 1760); EIb:126 (mtl 1761); EIb:128 (mtl 1762); EIb:130 (mtl 1763); EIb:132 (mtl 1764); EIII:52 (mtl 1745); EIII:53 (mtl 1746); EIII:54 (mtl 1747); EIII:55 (mtl 1748); EIII:56 (mtl 1749); EIII:57 (mtl 1750); EIII:58 (mtl 1751); EIII:59 (mtl 1752); EIII:60 (mtl 1753); EIII:61 (mtl 1754); EIII:62 (mtl 1755).
- Tengene kyrkoarkiv (SE/GLA/13548). C:2 (db 1744–1777).
- Ås kyrkoarkiv (SE/GLA/13656). AI:2 (hfl 1806–1816); AI:3 (hfl 1816–1820); AI:7 (hfl 1836–1840).
- Åse häradsrätts arkiv (SE/GLA/11507). AIa:8 (domb 1705–1707); AIa:29 (domb 1763–1764); AIa:30 (domb 1765); AIa:34 (domb 1769); AIa:37 (domb 1773); FIIa:3 (bou 1765–1770); FIIa:5 (bou 1774–1779); FIIa:6 (bou 1780–1785).